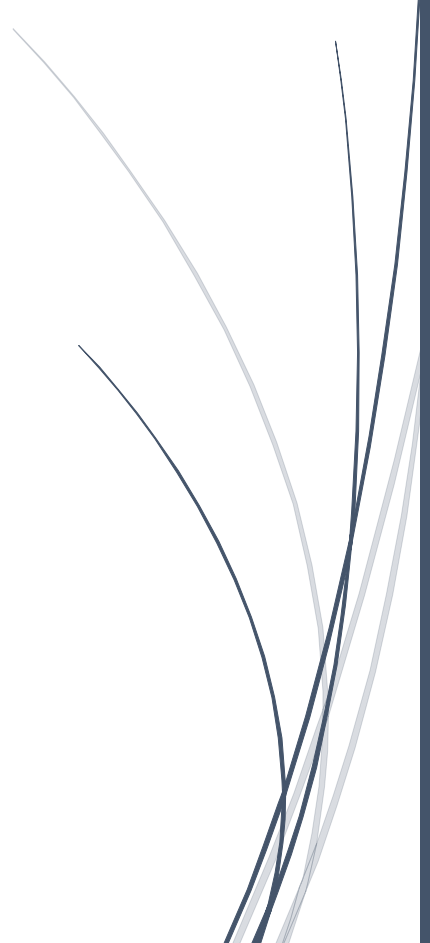

אַלְפֹן הַנְּתִיבִים

אברהם תורגמן, אפרת

תב. צורת האותיות. ביטוי לרעיון מופשט ע"י סימנים קבועים. תיבה. רישום מילים או סימנים בכתב.

שאלות מענין הכתב שנידונו בנתיבי-עם :
האם פתיחה בכתב של אוה"ע מותרת בשבת?
האם מותר בשבת לחתוך עוגה שכתובים עליה אותיות?
האם מותר בשבת לפתוח ולסגור ספר שבראש דפיו צורת אותיות?
האם פתיחה פדפוס נחשבת פתיחה?
האם כתיבת גט מותרת בכל סוג פתב, ומה דינו של פתב פרוקינצאל לענין זה?

א. נתיבי-עם – סימן שו סעיף יא

השו"ע פסק שמותר לקנות בית בארץ ישראל מן הא"י בשבת, וחותרם ומעלה בערכאות. מוסיף הרמ"א : [בערכאות] שלהם, בכתב שלהם; דאינו אסור רק מדרבנן, ומשום ישוב א"י לא גזרו (א"ז¹).

עלי נתיבים

סיכום דברי הנתיבי-עם לסעיף זה :

הרב דוד צבאח זצ"ל² סמך על סברה זו, שכתב שלהם (של הגויים) אסור רק מדרבנן, להתיר לכתוב בכתב זה בשבת לאנשים שזו פרנסתם.

הרב עמרם זצ"ל מספר, שבזמן שהיה בשליחות במרוקו בשנת תרצ"ג, נפגש עם הרב הנ"ל ואמר לו שעליו לחזור בו ממה שפסק ועל כן כתב לו תשובה הלכתית מנומקת ובה הוא מערער את כל יסודות דבריו.

ערעורו מבוסס על ג' נימוקים ולהלן רק תורף הדברים והרוצה להחכים עוד יע"ש: א' הדיעה המתירה היא שיטת ה'אור זרוע' והוא דעת יחיד; ב' קיי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים; ג' דיעה זו נדחית מהתלמוד עצמו וכל הפוסקים³.

לגבי בית שחרב ויש חשש שמא הגויים יעכבו את הבניה או תקלה אחרת, הביא בשם הרב **'מים שאל'**⁴ [שהיה הרשל"צ ורב ראשי לירושלים משנת תקס"ו] שהתיר לבנותו בשבת ע"י הגויים, וכמו שמותר לכתוב משום ישוב א"י כך מותר לבנות מאותה טעם. ומלאכת הכתיבה וכן מלאכת הבניה, שתיהן מלאכות גמורות הן, ואם זאת מותרת כך זאת מותרת. והמסקנה מדבריו שם, **שכתיבת נכרים כתיבה גמורה היא מן התורה לכל דבר, בין לקולא ובין לחומרא.**

וסיים : אנו שקיבלנו הוראות מרן, מותר לנו לומר לגוי לבנות בית בארץ ישראל אם יש מקום לחשוש לאיזו תקלה שהיא, **ולא חוששים לסברת האומר שכתיבת הגויים היא מדרבנן.**

▪ מה הדין בשעת הדחק והפסד מרובה?

בפסקי תשובות⁵ כתב שמצינו בכמה מגדולי האחרונים⁶ שהסכימו שבשעת הדחק

¹ שבת סימן עו.

² **הרב דוד צבאח** זצ"ל. היה דיין ופוסק חשוב במרוקו. נ"ע ביום י"ח שבט שנת תשט"ז.

³ ועיין בזה מ"ש שם בביאור הלכה וכן במ"ב [ס"ק מז] דדעת האו"ז דעת יחיד היא ואין לה שום מקום בש"ס וכל הפוסקים חולקין ע"ז וס"ל דאף בכתב שלהם הוא **איסור מדאורייתא** דבכל לשון חייב.

⁴ שו"ת על יו"ד ו-אבה"ע. חיברו : **הרב משה יוסף מרדכי מיוחס**, נ"ע ביום י"ג בתשרי שנת ה'תקס"ו.

⁵ אורח חיים סימן שמ אות יז.

⁶ ראה שם בפסקי תשובות הערה 169.

ובמקום הפסד מרובה אפשר לכתוב ע"י נכרי בכתב עכו"ם, וצירפו שיטת האור זרוע דלעיל כדי להחשיבו כ'שבות דשבות', הגם שבמ"ב דלעיל כתב שהיא שיטה יחידאה, כבר נמצאו עוד ראשונים הסוברים כמותו.

ב. נְתִיבֵי-עַם – סימן שמ סעיף ג

(א) אסור לשבר עוגה שכתוב עליה...

(ב) כתב הברכ"י⁷, האחרונים חלקו שאם הכתיבה היא מגוף העוגה שרי.

עְלֵי נְתִיבִים

(א) אלו דברי הרמ"א [שם]: אסור לשבר עוגה שכתב עליה כמין אותיות, אע"פ שאינו מכויין רק לאכילה, דהוי מוחק (מרדכי פרק כלל גדול).

(ב) וכ"כ המשנה ברורה [ס"ק טו] דדוקא אם כותבין על העוגות אותיות מדבר אחר שאסור, אבל אם הכתיבה היא מהעוגה עצמה בדפוס או בידיים - מותר, דאין שם כתיבה עליה וממילא לא שייך בזה מחיקה. וכן אם כתב האותיות בדבש המעורב במים או שאר מי פירות, ג"כ אין להחמיר.

ג. נְתִיבֵי-עַם – שם

(א) עיין בלבוש⁸ שכתב, דהוא הדין דאסור לפתוח ולסגור הספר שכתוב על דפיו אותיות.

(ב) וכל האחרונים חולקים עליו בזה, שאין זו לא מחיקה ולא כתיבה. וכתב הברכ"י-יוסף⁹ בשם שמואל שמואל לכתחילה.

עְלֵי נְתִיבִים

(א) ואלו דבריו: וְנִרְאָה לִי, דהוא הדין אותן ספרים שכותבין עליהם בראשי חודי הדפים למעלה או מצדדין אותיות או תיבות כמו שנהגו קצת, שאותן הספרים אסור לפותחן בשבת משום מוחק, שהרי שובר ומוחק האותיות, וכן לחזור ולסגורן אסור משום כותב.

ולפיכך נראה שחמורה יותר פתיחת הספר משבירת העוגות, שבשבירת העוגות אין בו אלא מוחק לבדו, ולא שייך בו מוחק על מנת לכתוב, שהוא עיקר האב מלאכה מן התורה, אבל בפתיחת הספר יש בו מוחק על מנת לכתוב, שהרי דעתו לחזור לסגורו אחר שילמד מתוכו, וקרוב אני לומר שחייבים עליו חטאת, נ"ל.

(ב) ומנאם שם בשער הציון [ס"ק כד]: הכנסת הגדולה, הט"ז, הפרישה, הרמ"ע מפאנו, חוות יאיר, האליה רבה, תוספות שבת ועוד פוסקים, וכתבו שכן המנהג.

וכתב המ"ב [ס"ק יז] דדעת הרמ"א בתשובה להקל בזה, וטעם המתירים מכיון שעשוי לנעול ולפתוח תמיד, אין כאן משום מחיקה וכתיבה ונחשב כדלת הנסגר ונפתח תמיד, שאין בו משום בנין וסתירה, וכן המנהג. אבל בסו"ד כתב: שנוכח להחמיר בזה כשיש לו ספר אחר¹⁰.

⁷ שם אות ד.

⁸ שם סעיף ד.

⁹ שם אות ה. וכ"כ בשו"ת ברכה אות א.

¹⁰ בשער הציון ס"ק כה כתב שכך משמע מהחיי-אדם וכן כתב בספר תפארת ישראל. ולכתחילה בודאי טוב יותר לצאת ידי הכל שלא לעשות אותיות על חודי הדפין.

ד. נְתִיבֵי-עַם - סימן קנד סעיף ה

(א) עיין ב'משנה ברורה' [בס"ק כ"ד] שכתב משם הרמב"ם¹¹, שהמאבד כְּתָבֵי הַקֶּדֶשׁ עוֹבֵר בְּלֹא ד"ל אֶלֶּתְעִשׂוֹן כֵּן, לֵה' אֶלְקִיכֶם"¹².

נשאלתי ע"י פועל שעובד בבית חרושת לתבניות ביצים, שדרכן לעשותן משאריות של גליונות דפוס המתקלקלים בעבודה, וג"כ קונים כמויות גדולות מהכריכיות מכל הנשאר להם מקולקל. וּנְפִשׁוּ לְשֵׂאוֹל¹³ הגיעה, היות שרבים הם גליונות מְכַתְּבֵי הַקֶּדֶשׁ : תנכ"ם, סידורים ומחזורים שבהם כמה וכמה משמות הקודש - אם מותר לו לעבוד בבית חרושת כזה?

ופנינו אל בעל בית חרושת זה באזהרה לא להשתמש בגליונות של כְּתָבֵי הַקֶּדֶשׁ, ולפי דעת הפועל הנזכר, עודנו מחזיק בְּאִוְלָתוֹ¹⁴ ולא היטה אִוְזָן קְשָׁבֶת לאזהרתנו.

ואם ההדפסה חשיבה כתיבה?

לכן הנני מודיע בזה האיסור שבדבר - מחיקת שם מז' שמות הקודש אסור מהתורה, מדכתיב: "לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן, לֵה' אֶלְקִיכֶם".

(ב) כדאיתא בשלהי מכות¹⁵,

(א) ופסקו הרמב"ם [בהלכות יסודי התורה פרק ו'¹⁶],

(ה) והוסיף¹⁷ שאפילו מוחק רק אות אחת משם הקודש - לוקה.

מלשון ה'מגן אברהם' [בסימן זה ס"ק יד] שכתב ח"ל : תמה אני על גדולי הדור שאין מוחין בהעושיין בדפי הספרים כְּתָבֵי הַקֶּדֶשׁ כשקושרים אותם, ובודאי זה איסור גמור, שמורדין אותם מקדושתן, וראוי לגונן שלא יהיו מונחים בבזיון.

ע"כ משמע דסבר **דקדושת הדפוס ככתובים דמי**.

(ה) והשדי-חמד [במערכת ד' כלל ל"ח]¹⁸ הביא סברה¹⁹ שמתירה לעשות תשמיש קדושה קלה, אמנם להשתמש בדפים מודפסים תשמיש של חול כתב בשם 'תשובה מאהבה' דעוון חמור הוא.

ועוד כתב שם בהדיא בשם ה'שבות-יעקב'²⁰ שיש להם קדושה ככתובים, ואפילו שפסול לקרוא בהם בצבור, אמנם קדושה מיהא אית בהו.

(ו) וכי מוהרשד"ם²¹ התמרמר על כורכי ספרים שהיו מדביקים גליונות נייר שהתקלקלו בדפוס ועושים מהם לוחות לספרים, שע"י הדבק נמחקים כמה משמות הקודש. וגם חותכין הלוחות למדת הספר והחתיכות הנשארות נדרסות ברגל.

(ז) ושהרמב"ם בתשובות כתב שאין הבדל בין כתיבה לחריטה, והעושים כן נקראים שמאבדים אותם בידיים והוא עוון פלילי ואין לך איסור גדול מזה.

¹¹ ספר המצוות לרמב"ם, מצות לא-תעשה סה.

¹² דברים - ראה, יב, ד.

¹³ ע"ד מ"ש בתהלים [טז, י] : "כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשֵׂאוֹל...".

¹⁴ כמ"ש במשלי [כו, יא] : כְּסִיל שׁוֹנֶה בְּאִוְלָתוֹ - חוֹזֵר פֶּעַם נּוֹסֶפֶת עַל טַעוּתוֹ. הַהִיפֵךְ מִמ"ש בַּאִיּוֹב [ב, ג] : מְחִזִּיק בְּתַמְתּוֹ.

¹⁵ דף כב ע"א.

¹⁶ הלכה א.

¹⁷ הרמב"ם שם הלכה ב.

¹⁸ שד"ח השלם, חלק ב עמ' 143.

¹⁹ כתב כן בשם האליהו רבה על סמך דברי הטורי זהב, יו"ד סימן רפב.

²⁰ חלק א סימן טו. ושם מתייחס לגבי ספרים הנדפסים ע"י ישראל, דודאי מצילין אותם מפני הדליקה ויש להם קדושה כאותם הכתובים ואסור לנהוג בהם מנהג בזיון.

²¹ רבי שמואל די מדינה. מגדולי חכמי סלוניקי, יוון. נ"ע ב' חשון ה'ש"ן [1589]. בחלק יו"ד סימן קפד (בשד"ח עמ' 145).

(ח) וה'גט פשוט'²² וה'גט מקושר'²³ תרוייהו ס"ל **דקדושת הדפוס שוה לקדושת הכתב**.
ובמסילה זו הלכו בה כל גאוני בתראי²⁴ וכולם שוים לטובה **דכתיבא מעליא דמיא**²⁵.
וסברת התשב"ץ יחידאה²⁶ היא ולא קיימא לן כוותיה²⁷.
(ט) אשר ע"כ חייבא רמיא²⁸ על כל מי שבידו למחות, להרים המכשול.

עלי נתיבים

(א) שו"ע : ס"ת שבלה, מניחין אותו בכלי חרס וגונזין אותו בקבר ת"ח, אפילו אינו אלא שונה הלכות ולא שימש ת"ח.

ה'משנה ברורה' מוסיף שהוא הדין לגבי שאר ספרים שבלו, שצריך לגונן ואסור לשורפן אע"ג שכוונתו שלא יבואו לידי בזיון, מ"מ דרך השחתה עביד.

וז"ל הרמב"ם : והמצוה הס"ה היא, שהזהירנו מנתוך ומאבד בתי עבודת האל יתעלה, ומאבד ספרי הנבואה **ומלמחוק השמות הנכבדים והדומה לזה**. ולשון האזהרה שבאה בזה הענין הוא אמרו : "לא תעשון כן, לה' אלקיכם".

(ב) מתקיף לה רב חנניא : וליחשוב נמי המוחק את השם בהליכתו, ואזהרתיה מהכא : **ואבדתם את שמם וגו' לא תעשון כן, לה' אלקיכם!**

פירוש : מקשה שם רב חנניא : שבמסגרת רשימת המלקות שבמשנה, יש להוסיף שההולך עם המחרישה חייב גם משום המוחק את השם, ואזהרתו מסמיכות הפסוקים הנ"ל.

(ג) ז"ל : כל המאבד שם מן השמות הקדושים הטהורים שנקרא בהם הקב"ה, לוקה מן התורה, שהרי הוא אומר בעבודת כוכבים : **"ואבדתם את שמם, מן המקום ההוא. לא תעשון כן, לה' אלקיכם"**²⁹.

(ד) ושבעה שמות הם... כל המוחק אפילו אות אחת משבעה אלו, לוקה.

(ה) וזו השאלה שנשאל שם השד"ח : **דפוס** אם יש קדושה בדברים שבדפוס...

ברך לח

דפוס אם יש קדושה בדברים שבדפוס רשמי כדפוס כדפוס כדפוס
מ"ח לשיין לקמן (כשדי חמד) כמסכת הסמ"ך אות ו'
ומפני סנה נטן כעניי להכיל פה אח הדברים ההם ויעת"ק משם
כחוספת טפך מה שנחתם לי בזה בהמשך הזמן כשיעלה
דמיל וזה :

²² לרבי משה בן חביב.

²³ דף ע עמ' רביעי. כאן כוונתו לחיבורו של **הרב יונה נבון**, רבו של החיד"א. נ"ע ט"ז בשבט שנת תק"כ. בספרו 'גט מקושר' הביא דיונים על ספר 'גט פשוט'. ישנו חיבור נוסף שנקרא בשם 'גט מקושר' - הלכה למעשה בדיני גיטין, שחיבר **הרב אריה לייב בן משה צינץ**, נ"ע ג' באייר ה'תקצ"ג [1833].

²⁴ גאוני אחרונים.

²⁵ תרגומו : שדומה לכתיבה טובה.

²⁶ תרגומו : יחידי (שיטת יחיד).

²⁷ תרגומו : ולא מקבל בדינו כמוהו (כדעתו).

²⁸ תרגומו : מוטלת חובה.

²⁹ דברים יב, ג - ד : "ונתצתם את מזבחתם, ושבחתם את מצבתם, ואשריהם תשרפון באש, ופסילי אלהיהם תגדעון, **ואבדתם את שמם, מן המקום ההוא**". וסמך ליה : "לא תעשון כן, לה' אלקיכם".

(1) וכתב עוד וז"ל : [ש]התפלא מאוד על הדבר הרע הזה וחתר למצוא טעמים וצדדים להקל ולא מצא. ובסו"ד הביא בשם תשובה מהרמב"ם שמפליג באיסור זה ואחר דבריו תמה מאוד מי שיקל בדבר זה ח"ו.

(2) המהרשד"ם (שם) רצה להתיר לגבי הספרים הנדפסים מצד חומר הכתיבה, כי בכל כתבי הקודש צריך כתיבה והדפוס אינו כתיבה אלא חקיקה. והשיג עליו שם דדבריו תמוהים וזהו שהביא כאן בשם הרמב"ם שאין חילוק כתיבה לחריטה.

(3) ה'גט פשוט' [סימן קכה] מוכיח שחקיקה היינו כתיבה, מה לי דוחק העט ע"ג נייר או הנייר על האותיות של עופרת, הכל נחשב ככתיבה, אלא שגט אין לעשות בדפוס אבל לגבי קדושת הספרים, כל המיקל עתיד ליתן את הדין רח"ל.

ה'גט מקושר' הסכים עמו, אך השיג עליו לגבי הראיות שהביא, עיי"ש.

(4) וכתב עוד השד"ח בשם שו"ת אור הנעלם [עמ' 147] את מסקנתו להלכה : מכל האמור יוצא לכל כתבי הקודש, בין בכתב, **בין בדפוס**, בין כל דברי התורה ופירושיה, ובין סידורי תפילה וכיו"ב – **אסור לאבדם וצריכים גניזה, אפילו כתובים בכל לשון ובכל כתב.**

יש מקומות בארצות המערב, נוהגין לכתחילה לכתוב הגט **בְּכֶתֶב פְּרוּבִינְצָאֵל**. גם אמרו לי ששלחו גט אחד **בְּכֶתֶב פְּרוּבִינְצָאֵל** למוסרו פה ירושלים ונמסר בפני ב"ד מגדולי הדור ויש להם על מה שיסמוכו, כי מדינא דגמרא, הגט כשר בכל כְּתָב (ג"פ³⁰ סימן קכו ס"ק ט, וע"ל בחתימת העדים).

עלי נתיבים

א. מהו **כְּתָב פְּרוּבִינְצָאֵל**?

כינוי לסוג כְּתִיבָה של אותיות עבריות, נקרא כך כפי הנראה משום שנהגו להשתמש בו בדרום-צרפת (פְּרוּבֶאנְס). כְּתָב זה דומה דמיון מסויים לְכֶתֶב אֲשׁוּרִי, ואפשר שהוא דומה למה שנהוג כיום לכנות בשם כְּתָב רש"י.

ב. האם יש בעיה הלכתית לכתוב גט בְּכֶתֶב זה?

כתב הבית יוסף³¹ שבענין זה נחלקו הפוסקים.

מדברי תרומת הדשן³² עולה שיש להקפיד לכתוב בְּכֶתֶב אֲשׁוּרִי דוקא, וכל שאינו אֲשׁוּרִי לא חשיב כְּתִיבָה תמה ואפילו קוצו של יו"ד מעכב.

דעת הרא"ש³³ גט שלא נכתב בְּכִתְיָבָה אֲשׁוּרִית מרובעת **פוסלין בארצנו**, וכך היו עושין בצרפת, אבל במקום עיגון שבא מארץ רחוקה ואין שיירות מצויות להביא אחר לא הייתי פוסלו. וכ"ד **האור זרוע והכל בו**.

הרשב"א³⁴ דן לגבי כְּתָב הקרוי "משקייט"³⁵ וס"ל שכל כְּתָב וכל לשון כשר בגיטין ואף לכתחלה ומביא שם ראיות לדבריו.

רבינו יוסף הלוי הביא בתחילה שחזרו הסופרים לכתוב הגט בְּכִתְיָבָה אֲשׁוּרִית כספר תורה, אבל עיכב על ידם מחשש שיבוא לידי זלזול, והנהיג לכתוב בְּכֶתֶב אחר הנקרא בערבי מדבד"³⁶.

דעת **המגממים** הסוברים דד"ה שאין כותבין את הגט **בְּכֶתֶב פְּרוּבִינְצָאֵל**, משום דלא נקרא כְּתָב ואינו דומה לכתב אֲשׁוּרִי אלא שבדו אותו ההדיוטות מלבם, ואם כתבו בו הגט, פסול.

וחלק עליהם הב"י, וס"ל שנהגו לכתוב בְּכֶתֶב זה ומביא שם ראיות לדבריו משאר פוסקים. ועוד מביא שם חילוק שכל שאינו דומה לכתב אֲשׁוּרִי, חשיב כְּתָב בפני עצמו הוא ולא גרע מכתב הגוים.

ואמנם לפי דעת הרא"ש **אין מורין כן**, אלא שכל שלא נכתב בְּכֶתֶב אֲשׁוּרִי מרובע היו פוסלין בארצנו, מ"מ זוהי חומרא בעלמא ולא מדינא.

ועוד הביא שם מ"ש המהר"י בן שושא"ן שחלק על דברי המגממים הנ"ל והורה

³⁰ ספר **גט פשוט** חיברו **הרב משה בן חביב**, ממגורשי ספרד, כיהן עד יומו האחרון כרבה של ירושלים וכריש מתיבתא. נפטר בשנת ה'תנ"ו - (1696).

³¹ באבן העזר סימן קכו.

³² סימן רל שכתב בשם אור זרוע סימן תשטו.

³³ בתשובות כלל מה סימן יג.

³⁴ בתשובה סימן אלף קצ"א ואלף ר"כ ותשע"ט.

³⁵ אותיות הדומות לכתב אשורי, אבל לא לגמרי כתבנית אותיות הכתב אשורי.

³⁶ ייתכן שזהו כתב פְּרוּבִינְצָאֵל (ב").

שלכתחלה כותבין גט **בְּכֶתֶב פְּרוּבִינְצָאֵל** ושעשה מעשה כן.

אבל הב"י כתב שהפריז בזה לכתוב 'לכתחלה', שמ"מ למיחש בעי לדברי הרא"ש ואור זרוע והכל בו **שלא לכתוב גט לכתחלה אלא בכתיבה אשורית מרובעת.**

וכך פסק להלכה³⁷ :

בתחילת הסעיף כתב את עיקר הדין וז"ל : כותבין הגט **בכל כְּתָב** ובכל לשון, בין שהוא כְּתָב העובדי כוכבים בין שהוא כְּתָב ישראל, כגון : פְּרוּבִינְצָאֵל וכיוצא בו.

אך בסופו כתב : ונהגו לכותבו בלשון ארמית ו**בְּכֶתֶב אֲשׁוּרִי**.

ג. אם כתב הגט בכתב אחר, מה הדין?

הרמ"א (שם) החמיר בזה וכתב : **ואין להכשיר בְּכֶתֶב אחר**, רק במקום עיגון ושעת הדחק, כגון שהובא ממרחקים ואין שיירות מצויות.

אך לפי מ"ש ב'גט פשוט' והביא דבריו כאן הנתיבי-עם, יש מקומות שכותבין לכתחילה בכתב פְּרוּבִינְצָאֵל וכן לגבי חתימת העדים ויש להם ע"מ שיסמוכו.

ד. ולהלן דברי ה'גט פשוט' במלואם :

ואני שמעתי מחד צורבא מרבנן, שיש מקום בארצות המערב שנוהגין לכתחילה לכותבו **בְּכֶתֶב פְּרוּבִינְצָאֵל**.

ואפשר שטעמם משום הא דכתב מרן הב"י בשם ר"י הלוי שהיה מונע מלכתוב הגט בכתב אשורית, מפני שיבוא לידי זלזול ע"כ.

גם אמרו לי דשלחו מתם מארצות המערב גט אחד **בְּכֶתֶב פְּרוּבִינְצָאֵל** למוסרו פה עה"ק ירושלים תוב"ב ונמסר בפני ב"ד מגדולי הדור, ובודאי כי יש להם על מה שיסמוכו, כי מדינא דגמרא, הגט כשר בכל כְּתָב כדכתיבנא.

ועוד הביא שם שגם בחתימת העדים נהגו פה ירושלים תוב"ב לחתום בכתיבה אשורית דוקא.

וראיתי גט אחד ששלחו מצפת תוב"ב פה ירושלים תוב"ב והיו עדיו **בְּכֶתֶב פְּרוּבִינְצָאֵל** ושמעתי שכן נוהגים לכתחילה שיחתמו העדים **בְּכֶתֶב פְּרוּבִינְצָאֵל** ומסביר שם מהו טעמם בזה.

עש"ק לסדר וְאֵלֶּה שְׁמוֹת, כד טבת ה'תשפ"א